



The Bergö Skills

Ett utomhuspedagogiskt program för åk 1-6
vid Bergö Vandringsled



För att klara sig i skärgården (skären) behövs vissa färdigheter. I det här programmet så får ni prova på FEM olika Bergö skills. Klarar ni av dem så har ni bra förutsättningar för att kunna bli skärgårdsbo! Samtidigt så får ni lära er några saker om Bergös historia och naturen ute i Kvarkens skärgård. Uppdragen är både sådana där man gör saker själv och sådana där ni måste hjälpas åt och samarbeta för att klara er!

Nyckelord: rep, knop, farled, lots, artkännedom, bär, havsörn, kreativitet, dialekt, fåglar.

Till läraren



Skriv på förhand ut en karta (bilaga 1), gärna i A3-format. Har ni möjlighet att dela upp er grupp i flera mindre grupper med en vuxen i varje grupp, skriv då ut en karta för varje grupp. Det finns fem olika uppdrag. Markera platsen för de olika uppdragen längs med stigen. Vi rekommenderar delar av den norra slingan av stigen nära eldplatsen och uteklassrummet Adolf om ni har begränsat med tid (se bilden nedan).

Alla uppdrag utom "Farleden" går i princip att göra var som helst längs stigen. Uppdraget "Farleden" är tänkt att genomföras vid uteklassrummet. Har ni delat upp gruppen i flera grupper, markera då uppgifterna på lite olika ställen längs stigen och notera att bara en grupp i gången kan göra "Farleden".

Utmaningarna finns beskrivna i det här materialet, i två varianter – en för åk 1-2 och en för åk 3-6. Det är en mycket begränsad mängd material och utrustning som ni behöver för att göra utmaningarna.

Läs igenom beskrivningen så vet ni vad ni behöver packa med i ryggsäcken! Eleverna kan turas om med att läsa kartan och hitta fram till ungefärlig plats för utmaningarna. För att underlätta er planering finns ett exempel på tidtabell, som ni kan anpassa efter era behov.

Det här materialet är gjort av Kvarkens naturskola på beställning av Bergö Öråd hösten 2019. Arbetet finansierades av Otto A. Malms Donationsfond och Svenska Kulturfonden.

Vi från Kvarkens naturskola kan också följa med din elevgrupp. Priset för en dag på Bergö är detsamma som för normala naturskoldagar. Se närmare på vår webbsida: www.kvarkensnaturskola.fi



Exempel på tidtabell

Kl. 9.15	Introduktion och genomgång av dagen
Kl. 9.30	Uppdrag 1-4 (ca 15 min/uppgift + transportsträcka 5 min)
Kl. 11.00	Lunch och paus vid uteklassrummet
Kl. 11.30	Uppdrag 5
Kl. 12.15	Samling och utvärdering Vandring
Kl. 12.40	Avfärd hemåt!



SKILL No I: Bergö dialekt

Vettja he

Vettja he! En dialekt är en språkvariant som talas av de som bor inom ett avgränsat geografiskt område, som till exempel Bergö. Innan ni utför uppgiften kan ni diskutera om hur många dialekter ni känner till, vilka som är era favoritord på dialekt och vad som skiljer en dialekt från skriftspråk.

Material: Printa ut lappar med Bergödialektord och skriftspråk (bilaga 2). Alternativt kan ni skriva orden på bitar av mjölkförpackning eller på t.ex. pärtor. Elever i Bergö skola har valt ut dialektorden.

Åk 1-2: Placera dialektorden som en kortpacke med baksidan uppåt. Sitt gärna i en ring. Inled med meningen "det var en gång" och vänd på det översta kortet. Fortsätt tillsammans berättelsen genom att använda dialektordet. Ta därefter upp följande kort. Dialektorden formar berättelsen. Det är bra att nämna både dialektordet och dess betydelse så att barnen kan fortsätta berättelsen.

Åk 3-6: Sprid ut lapparna i skogen. Eleverna får hämta en lapp i gången som stafett inom en viss tid). Eleverna får sedan para ihop ord och betydelse. Går att dela upp i flera grupper ifall det är en stor grupp.

SKILL No II: Rep och knopar



Bergöborna var skickliga på att hantera segelfartyg och åkte ut i världen för att transportera gods, köpa och sälja. Att vara repslagare var ett viktigt yrke. Det behövs väldigt mycket rep på ett segelfartyg. Rep gjordes av hampa. Ibland tjärade man hampasnören och -rep för att de skulle hålla bättre. Vid möjlighet: dofta på ett tjärat snöre. Hur gjorde man tjära, vet någon?

Material: Bilder med instruktioner för knopar (bilaga 3) och snörstumpar att göra knopar med. för åk 3-6. Ett rep för åk 1-2.

Åk 1-2: Eleverna ställer sig på led med en handen om ett rep. Alla förutom den som går först blundar när eleverna går framåt längs med en stig.

Bind ihop repet. Eleverna ställer sig innanför med repet om ryggen. Alla blundar och får tillsammans till uppgift att bilda olika former.

Reflektion: Hur kändes det att blunda? Hur kan man kommunicera med varandra?

Åk 3-6: Som bilaga finns bildbeskrivningar för fem olika knopar (bilaga 3). Skriv ut dem och ta med snöstumpar. Dela in eleverna i smågrupper, med t.ex. fyra elever per grupp. Ge en knop åt varje grupp. De grupper som har klarat av att göra sin knop, kan byta med en annan grupp.

Alternativ: Ge grupperna 10 minuter tid att spela in en instruktionsvideo om hur man gör knopen.

SKILL No III: Bär



Bergö är känt för att ha rikligt med bär och många kommer till ön för att plocka bär. Längs stigarna finns många olika bär. Vilka bär känner ni igen?

Material: Vit duk

Åk 1-2: Gå en bit. Stanna. Be eleverna blunda och peka mot närmaste blåbär/lingon/kråkris – eller något annat. Be eleverna öppna ögonen. Hade de rätt? Samla några kvistar av olika bär längs vägen, t.ex. blåbär, odon, lingonris, hjortron, tranbär, hallon. Visa varje gång du plockar ett ris och berätta något om det. Stanna och placera riskvistarna på en vit duk. Ställ er i ring runt duken. Be eleverna blunda, och plocka bort ett av risen. Eleverna får titta och markera ifall de tror att de vet vilket ris som är borta. Den som först har rätt får plocka bort nästa ris, medan resten av eleverna blundar.

Under en snörik vinter: samma, men med artkort (bilaga 4).

Åk 3-6: Samla några kvistar av olika bär längs vägen, t.ex. blåbär, odon, lingonris, hjortron, tranbär, hallon. Visa varje gång du plockar ett ris och berätta något om det. Stanna och placera riskvistarna på en vit duk. Ställ er i ring runt duken. Be eleverna blunda, och plocka bort ett av risen. Eleverna får titta och markera ifall de tror att de vet vilket ris som är borta. Den som först har rätt får plocka bort nästa ris, medan resten av eleverna blundar.

Under en snörik vinter: samma, men med artkort (bilaga 4).

SKILL No IV: Havsörnsboet



Ett havsörnsbo kan väga upp till 500 kg och med åren bli nästan 2 meter i diameter. Förr var havsörnar rätt sällsynta på grund av olika miljögifter. Nuförtiden ser man dem rätt ofta och på Bergö finns många havsörnsbon.

Åk 1-2: Bygg ett havsörnsbo tillsammans av naturmaterial. *Bryt inte av levande kvistar eller ryck upp växter.* Använd det ni hittar löst på marken. Boet ska bli lika stort som ett riktigt havsörnsbo, upp till 2 meter i diameter. Bygg boet riktigt stabilt. Använd gärna först lite tid att planera tillsammans. Bygg sedan tillsammans på t.ex. 15 minuter. Ryms ni alla in i boet, när det är färdigt? Håll i varandra och hjälp varandra så att ingen ramlar och att boet hålls helt. Räkna högt till tio!-

Åk 3-6:

Bygg ett havsörnsbo tillsammans av naturmaterial. *Bryt inte av levande kvistar eller ryck upp växter.* Använd det ni hittar löst på marken. Boet ska bli lika stort som ett riktigt havsörnsbo, upp till 2 meter i diameter. Bygg boet riktigt stabilt. Använd gärna först lite tid att planera tillsammans. Bygg sedan tillsammans på t.ex. 15 minuter. Rymt ni alla in i boet, när det är färdigt? Håll i varandra och hjälp varandra så att ingen ramlar och att boet hålls helt. Räkna högt till tio!

SKILL No V: Farleden



Kvarkens skärgård är jättestening. Eftersom landhöjningen gör att fler och fler stenar kommer närmare ytan är det extra svårt att köra båt. Vet ni vad en lots är? En lots är någon som känner till var man kan köra båt (och stora fartyg) och hoppar ombord på fartyg som kommer långt bortifrån. De hjälper kaptenen att säkert styra in i hamnen. De lotsar fartyget i hamn. Förr gick den stora farleden in till Korsholm via Bergö. Många Bergöbor var lotsar, både här och på andra håll, för att de var så skickliga. Nu får ni också prova på att ta er säkert i land!

Material:

Ögonbindlar. Märk ut ett område som en rektangel ca 5 x 10 meter, t.ex. med hjälp av kvistar, så att det syns tydligt. Inne i området finns ett antal "stenar". Ett passande område finns vid grillplatsen bakom en älgstaty. "Stenarna" kan vara bitar av trästammar, pinnar etc. som finns tillgängligt.

Åk 1-2:

Berätta att en i gången (de som vill) får blunda och gå igenom området utan att titta. De andra får vara lotsar och hjälpa till genom att berätta hur man ska gå, så att man inte kör på en sten. Lotsarna kan gå med på utsidan av området. Repetera vänster och höger innan. Ha färre "stenar" i början, och sätt till flera vid behov. Vill alla prova på, kan man dela in i par. En i paret är båtförare, en är lots. Gå ett par i gången, byt sedan.

Reflektion: Hur kändes det att blunda? Hur kändes det att vara lots? Var det svårt/lätt? Hur kunde det bli svårare/lättare?

Åk 3-6:

Berätta att de sinsemellan, på ett rättvist sätt, ska välja fem båtförare. Båtförarna får ögonbindlar. Uppdraget är att resten av klassen (lotsarna) ska lotsa båtförarna genom området till den "hamnen". Lotsarna måste stanna på kortändan. De får själva bestämma hur många båtförare i gången som rör sig genom skärgården.

Ifall en båtförare kör på en sten, måste alla stanna upp och hela gruppen måste sjunga en sång tillsammans, innan de får fortsätta. Det är inte båtförarens fel, utan lotsarna har ansvar att lotsa båtförarna säkert till hamnen.

Om det blir svårt för gruppen, ta en paus och fråga hur de kunde göra på ett lättare sätt? Eller om de ska göra det på ett sådant sätt att de inte skrämmer bort alla djur i närheten? Det blir lätt högljutt. Det kan behövas stöd i processen att välja fem båtförare på ett rättvist sätt. Vad är ett rättvist sätt?

Alternativ: båtförarna går till genom området till hamnen, hämtar en sak (last), och "kör" tillbaks genom området. Lasten kan vara stenar/kottar, eller en personlig sak som de har i fickan (då ska de också hitta rätt sak bland andra saker).

Reflektion: Hur kändes det att var blind? Hur kändes det att vara lots? Var det svårt/lätt? Hur kunde det bli svårare/lättare?



Vandring

För er som föredrar en traditionell vandring längs hela stigen, finns två bingolappar, en för den norra slingan av stigen och en för den södra slingan av stigen (bilaga 5 och 6). Hur många olika arter hittar ni?!

Bilagor

Bilaga 1	Karta
Bilaga 2	Dialektord
Bilaga 3	Bildinstruktioner för knopar
Bilaga 4	Artkort, bär
Bilaga 5	Fågelbingo, Norra slingan
Bilaga 6	Fågelbingo, Södra slingan

